Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (шести състав)

12 май 2021 година*

„Преюдициално запитване — Равно третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване — Директива 79/7/ЕИО — Член 4, параграф 1 — Дискриминация, основана на пола — Национална правна уредба, която предвижда право на добавка за майчинство към пенсията на жените, които са имали определен брой деца — Изключване на жените, поискали ранно пенсиониране, от кръга на лицата, които имат право на такава добавка към пенсията — Приложно поле на Директива 79/7/ЕИО“

По дело C-130/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Juzgado de lo Social nº3 de Barcelona (Съд по трудови и осигурителни спорове № 3 на Барселона, Испания) с акт от 4 март 2020 г., постъпил в Съда на 9 март 2020 г., в рамките на производство по дело

YJ

срещу

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

СЪДЪТ (шести състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състава, C. Toader и M. Safjan (докладчик), съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за YJ, от L. Ripoll Sans, abogada,

– за Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), от A. R. Trillo García и P. García Perea,

– за испанското правителство, от M. J. Ruiz Sánchez,

– за Европейската комисия, от C. Valero и I. Galindo Martín,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

* Език на производството: испански.

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1 от Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване (ОВ L 6, 1979 г., стр. 24; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 192).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между YJ и Instituto Nacional de la Seguridad Social (Национален институт за социално осигуряване, Испания) (наричан по-нататък „INSS“) относно отказа на последния да признае на YJ право на добавка за майчинство при ранното ѝ пенсиониране.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Първо и второ съображение от Директива 79/7 предвиждат:

„като има предвид, че член 1, параграф 2 от Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионална квалификация и развитие и условия на труд [(ОВ, L 39, 1976 г., стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 164)] предвижда с оглед постепенното прилагане на принципа на равното третиране в сферата на социалното осигуряване Съветът да приеме по предложение на Комисията [на Европейските общности] разпоредби, които определят неговия обхват, значение и обстоятелствата, при които се прилага; като има предвид, че Договорът [за ЕИО] не предоставя специфични правомощия за тази цел;

като има предвид, че принципът на равното третиране в сферата на социалното осигуряване следва да бъде приложен първо в законно установените схеми, които осигуряват закрила срещу рисковете болест, инвалидност, старост, трудова злополука, професионални заболявания и безработица, както и в разпоредбите, отнасящи се до социалното подпомагане дотолкова, доколкото те са предназначени да допълнят гореспоменатите схеми или да ги заменят“.

4 Член 1 от тази директива гласи:

„Настоящата директива има за цел постепенното прилагане в сферата на социалното осигуряване и на другите елементи на социалната закрила, предвидени в член 3, на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване, наричан по-долу „принцип на равното третиране“.

5 Член 4 от същата директива предвижда:

„1. Принципът на равното третиране означава, че не се допуска каквато и да е дискриминация, основана на пола, пряко или косвено, в частност чрез позоваване на брачното или семейното положение, особено що се отнася до:

– обхвата на схемите и условията за достъп до тях;

– задължението за внасяне на осигурителните вноски и изчисляването на вноските;

– изчисляването на обезщетенията, включително и увеличенията, дължими за съпрузи и на издържани лица и условията, които определят продължителността и запазването на правото на обезщетение.

2. Принципът на равното третиране не накърнява разпоредбите относно закрилата на жените поради майчинство“.

6 Съгласно член 7, параграф 1 от същата директива:

„Настоящата директива не засяга правото на държавите членки да изключват от приложното ѝ поле:

а) определянето на пенсионната възраст за старост и прослужено време и евентуалните възможности за други обезщетения;

б) привилегиите, свързани с правото на пенсия за старост, предоставяни на лица, които са отгледали деца; придобиването на право на обезщетение след прекъсване на работа поради отглеждането на деца;

[…]“.

Испанското право

7 Член 60 от Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване) в консолидираната му редакция, одобрена с Real Decreto Legislativo 8/2015 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (Кралски законодателен декрет 8/2015 за одобряване на консолидираната редакция на Общ закон за социалното осигуряване) от 30 октомври 2015 г. (BOE бр. 261 от 31 октомври 2015 г., стр. 103291) (наричан по-нататък „LGSS“) е озаглавен „Добавка за майчинство към зависещите от вноски пенсии от системата за социално осигуряване“ и гласи:

„1. Въз основа на техния демографски принос за социалното осигуряване с оглед броя на децата, които са имали, се отпуска добавка към пенсията на жените, които са имали рождени или осиновени деца и получават зависеща от вноски пенсия за осигурителен стаж и възраст, наследствена пенсия или пенсия за инвалидност по който и да е режим от системата за социално осигуряване.

Тази добавка, която във всяко отношение има правното естество на зависеща от вноски държавна пенсия, представлява сума, получена в резултат от прилагането към основния размер на посочените пенсии на определен процент, който зависи от броя на децата съгласно следната скàла:

а) при две деца: 5 %;

b) при три деца: 10 %;

c) при четири или повече деца: 15 %.

При преценката дали лицето има право да се получи добавката и при определянето на размера ѝ, се вземат предвид единствено децата, които са родени или осиновени преди настъпването на събитието, пораждащо правото на съответната пенсия.

2. В случай че първоначално признатият размер на пенсията надхвърля [законовоопределения] максимален размер на пенсията, без да се включва добавката, сборът на пенсията и добавката не може да надхвърля посочения максимален размер, увеличен с 50 % от определената добавка.

Освен това, ако признатият размер на пенсията достига [законовоопределения] максимален размер на пенсията, когато се включи само част от добавката, заинтересованото лице има право да получи още 50 % от частта от добавката, надхвърляща максималния размер, който е в сила във всеки един момент.

В случаите, когато по силата на законов или подзаконов акт горната граница може да бъде надвишена по други причини, добавката се изчислява в съответствие с настоящия параграф, като за начален размер на пенсията се взема размерът на действащия към този момент пределен размер.

Ако пенсията, към която трябва да се прибави добавката, се поражда при сумиране на осигурителни периоди в различни държави, при което се извършва пропорционално намаляване (prorrata temporis) в съответствие с международните договори, добавката се изчислява въз основа на теоретичната пенсия и спрямо получения резултат се прилага съответният процент.

[…]

4. Тази добавка към пенсията не се прилага в случаите на ранно пенсиониране по желание на заинтересованото лице, нито в тези на частично пенсиониране, предвидени съответно в членове 208 и 215.

Въпреки горното съответната добавка към пенсията се отпуска, когато от частично се премине към пълно пенсиониране, щом бъде навършена необходимата възраст.

[…]“.

8 Член 208 от LGSS е озаглавен „Ранно пенсиониране по желание на заинтересованото лице“ и гласи:

„1. Заинтересованото лице може да поиска ранно пенсиониране, ако:

a) е навършило възраст, която е най-много две години под изискуемата за всеки отделен случай възраст, съгласно предвиденото в член 205, параграф 1, буква a), без да се вземат предвид коригиращите коефициенти, посочени в член 206;

b) има най-малко тридесет и пет години доказан действителен осигурителен стаж, като в това отношение не се взема предвид пропорционалният дял на извънредните плащания. Специално за тази цел се взема предвид до една година от периодите на отбиване на задължителна военна служба или на социално осигуряване на друго основание.

c) след като бъдат изпълнени общите и специалните условия за този вид пенсиониране, размерът на полагаемата пенсия надвишава размера на минималната пенсия, която при навършване на шестдесет и пет години заинтересованото лице би получавало с оглед на семейното му положение. В противен случай тази форма на ранно пенсиониране не се допуска.

[…]“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

9 На 11 декември 2017 г. INSS приема решение, с което уважава молбата на YJ за ранно пенсиониране и ѝ признава право на пенсия, считано от 4 декември 2017 г. YJ обжалва това решение по административен ред, като твърди, че тъй като има три деца, INSS е трябвало да ѝ отпусне предвидената в член 60 от LGSS добавка за майчинство към пенсията.

10 INSS отхвърля жалбата с решение от 9 май 2018 г., с мотива че добавката за майчинство към пенсията е неприложима в случай на ранно пенсиониране по желание на заинтересованото лице, и YJ сезира Juzgado de lo Social no 3 de Barcelona (Съд по трудови и осигурителни спорове № 3 на Барселона, Испания). Пред запитващата юрисдикция YJ по същество твърди, че член 60 от LGSS поражда дискриминация спрямо жените, които не могат да се ползват от добавката за майчинство към пенсията поради доброволно ранно пенсиониране.

11 Запитващата юрисдикция припомня решение от 12 декември 2019 г., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Добавка към пенсията на майките) (C-450/18, EU:C:2019:1075), в което Съдът приема, че член 60 от LGSS не попада в приложното поле на дерогациите по член 4, параграф 2 и по член 7, параграф 1, буква б) от Директива 79/7 и представлява забранена от същата директива пряка дискриминация, основана на пола.

12 Освен това според запитващата юрисдикция няма основание съображенията на Съда в посоченото решение да не се приемат за приложими mutatis mutandis към правото на добавка за майчинство към пенсията на жени, които са в едно и също положение, независимо от това как и кога се пенсионират.

13 С оглед на това запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 60 от LGSS — съгласно който жени, които също като YJ са избрали по свое желание ранно пенсиониране, са изключени от кръга на лицата, имащи право на предвидената в този член добавка за майчинство към пенсията, за разлика от тези, които са се пенсионирали при навършване на изискуемата от закона възраст или са ранно пенсионирани поради естеството на осъществяваната от тях трудова дейност през професионалния им живот, поради увреждане или вследствие на преустановяване на трудова дейност през периода, непосредствено предхождащ пенсионирането, по независещи от тях причини — е в съответствие с принципа на правото на Съюза за равно третиране в широк смисъл, а именно както между мъже и жени, така и между жени, а също и дали тази правна разпоредба не представлява пряка дискриминация по смисъла на Директива 79/7.

14 При тези обстоятелства Juzgado de lo Social n 3 de Barcelona (Съд по трудови и осигурителни спорове № 3 на Барселона, Испания) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Може ли да се разглежда като пряко дискриминационна по смисъла на Директива 79/7 разпоредба като член 60, параграф 4 от [LGSS], която изключва от получаването на добавката за майчинство жените, които се пенсионират доброволно, но не и жените, които също се пенсионират доброволно при навършване на предвидената в закона пенсионна възраст или които се пенсионират предсрочно, но поради естеството на осъществяваната от тях трудова дейност през професионалния им живот или заради увреждане, или още защото по независещи от тях причини са преустановили трудовата си дейност, преди да се пенсионират?“.

По преюдициалния въпрос

15 В самото начало следва да се отбележи, че в преюдициалното запитване запитващата юрисдикция посочва общо Директива 79/7, без да укаже разпоредбата или разпоредбите от нея, чието тълкуване иска.

16 При това положение както от формулировката на поставения въпрос, така и от обясненията, дадени от запитващата юрисдикция в преюдициалното запитване, е видно, че с този въпрос всъщност се иска да се установи наличието на пряка дискриминация, която е основана на пола, по смисъла на Директива 79/7, и която член 4, параграф 1 от същата директива забранява, като предвижда, че принципът на равното третиране на мъжете и жените в областта на социалното осигуряване означава, че не се допуска каквато и да е дискриминация, основана на пола, пряко или косвено, в частност чрез позоваване на брачното или семейното положение на заинтересованото лице.

17 В това отношение постоянната съдебна практика приема, че в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени (решение от 3 март 2020 г., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, т. 27 и цитираната съдебна практика).

18 Предвид това, за да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, поставеният въпрос следва да се разбира като целящ по същество да се установи дали член 4, параграф 1 от Директива 79/7 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която предвижда, че жените с поне две родени или осиновени деца имат право на добавка за майчинство към пенсията, ако се пенсионират при навършване на законоустановената възраст или ако се пенсионират ранно на предвидено от закона основание, но не и ако се пенсионират ранно по свое желание.

19 В това отношение следва да се припомни, че понятието „пряка дискриминация, основана на пола“, съдържащо се в член 4, параграф 1 от Директива 79/7, трябва да се разбира като обхващащо всяко положение, при което едно лице се третира по-неблагоприятно въз основа на пола, отколкото друго лице е, било е или би било третирано в сравнима ситуация (решение от 26 юни 2018 г., MB (Промяна на пола и пенсия за осигурителен стаж и възраст), C-451/16, EU:C:2018:492, т. 34). От това следва, че за да може да е налице пряка дискриминация, „основана на пола“, е необходимо неблагоприятното третиране на съответното лице да е поради това че то е от мъжки пол или поради това че то е от женски пол.

20 Следва също да се подчертае, че видно от заглавието и от член 1, разглеждан във връзка с първо и второ съображение от Директива 79/7, тази директива има за цел постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване. Освен това от формулировката на член 1 от същата директива се установява, че използваният в останалата ѝ част израз „принцип на равно третиране“ трябва да се разбира като „принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване“.

21 Следователно понятието „дискриминация, основана на пола“, съдържащо се в член 4, параграф 1 от Директива 79/7, може да се отнася само до случаите на дискриминация между работниците от мъжки пол, от една страна, и работниците от женски пол, от друга страна.

22 При тези обстоятелства член 4, параграф 1 от Директива 79/7 не може да се разглежда като разпоредба от правото на Съюза, която гарантира равно третиране в широк смисъл, т.е. и между лица от един и същи пол. Напротив, понятието „пряка дискриминация, основана на

пола“, съдържащо се в тази разпоредба, предполага положение, при което работниците се третират по-неблагоприятно, поради това че те са от мъжки или от женски пол в сравнение с други работници от противоположния пол в сходно положение.

23 Разглежданият в главното производство случай се отнася до жена, която, пенсионирайки се ранно по свое желание, няма право на добавка за майчинство към пенсията и поради това счита, че в това отношение е третирана по-неблагоприятно от жените, пенсионирали се на законоустановената възраст или ранно пенсионирани на предвидено от закона основание, които имат право на тази добавка към пенсията.

24 Директива 79/7 обаче не може да се приложи към такова положение, тъй като критерият, с оглед на който се отказва предоставянето на съответната добавка за майчинство към пенсията на жени, които са се пенсионирали ранно по свое желание, се дължи не на пола на работещото лице, а на реда и условията за пенсионирането, поради което и твърдяното дискриминационно третиране не е „основано на пола“. Освен това разглежданото положение се отнася не до дискриминация между работниците от мъжки пол, от една страна, и работниците от женски пол, от друга страна, а до твърдяна липса на равно третиране между работещи жени.

25 Този извод не се поставя под съмнение от решение от 12 декември 2019 г., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Добавка към пенсията на майки) (C-450/18, EU:C:2019:1075), въпреки че делото, по което е постановено това решение, се отнася до същата национална правна уредба като разглежданата в главното производство. Всъщност в разглеждания по посоченото дело случай жалбоподателят в главното производство е работник от мъжки пол, който счита, че е третиран по-неблагоприятно от работниците от женски пол, тъй като добавката за майчинство към пенсията му е отказана, с мотива че е от мъжки пол. В този смисъл в посоченото решение Съдът може да основе съображенията си на Директива 79/7, тъй като твърдението за нарушение се отнася до липсата на равно третиране между работници от мъжки пол и работници от женски пол, основана следователно на пола на съответния работник, което в случая не е така.

26 При тези обстоятелства следва да се отбележи, че разглежданата в главното производство национална правна уредба не попада в приложното поле на Директива 79/7.

27 С оглед на всички изложени съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че Директива 79/7 не се прилага към национална правна уредба, която предвижда, че жените с поне две родени или осиновени деца имат право на добавка за майчинство към пенсията, ако се пенсионират при навършване на законоустановената възраст или ако се пенсионират ранно на предвидено от закона основание, но не и ако се пенсионират ранно по свое желание.

По съдебните разноски

28 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (шести състав) реши:

Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване не се прилага към национална правна уредба, която предвижда, че жените с поне две родени или осиновени деца имат право на добавка за майчинство

към пенсията, ако се пенсионират при навършване на законоустановената възраст или ако се пенсионират ранно на предвидено от закона основание, но не и ако се пенсионират ранно по свое желание.

Подписи